

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองตลอดช่วงชีวิต วางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด พัฒนาศักยภาพ ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์ และสามารถพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้

(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

ข้อความข้างต้นได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต แต่ทว่าจากอดีตจนถึงปัจจุบันการจัดการกระบวนการเรียนการสอนในประเทศไทยยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีลักษณะ "มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้" ตามลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ได้ ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการเรียนการสอนยังคงมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการมากกว่าการได้พัฒนาความคิดวิเคราะห์และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เยาวชนไทยจำนวนมากคิดไม่เป็น ไม่ชอบการอ่านหนังสือและไม่รู้จักวิธีการเรียนรู้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2540 ; คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538) ยิ่งไปกว่านั้นระยะหลังนี้จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่สถานศึกษาต้องรับเข้าศึกษามีมากขึ้น คุณภาพการศึกษาก็ยิ่งด้อยลงไปอีก (จรัส สุวรรณเวลา, 2539) ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมนี้อาจไม่เหมาะสมกับสภาพทางสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความเป็นอยู่ในประเทศไทยเป็นอย่างมาก เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ได้หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในทุกด้าน โดย

เฉพาะด้านการจัดการศึกษา (วิชัย ดันศิริ, 2538) ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ ผลกระทบที่มีต่อการจัดการศึกษาก็คือการเกิดคำถามว่าทำอะไรจึงจะสามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) ซึ่งมีคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางการสื่อสารรับส่งข้อมูลได้ (Alvin Toffler, 1992)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้กล่าวถึงกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาว่าจำเป็นจะต้องปรับให้เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีการหลากหลาย และรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและสังคมแห่งการเรียนรู้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) โดยศูนย์สื่อเสริมการเรียนรู้ (Resources Center) จะเข้ามามีบทบาทต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือจะเป็นหน่วยงานบริการสารสนเทศทั้งในด้านเอกสารสิ่งพิมพ์รูปแบบต่างๆ และสื่อการเรียนรู้ โดยจะครอบคลุมในด้านการผลิต การพัฒนาสื่อ และการบริหาร บทบาทของอาจารย์จะเปลี่ยนจากผู้สอนไปเป็นผู้ให้การปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ จัดเตรียมโปรแกรมการเรียนรู้และแหล่งข้อมูลมากกว่าการสอนโดยตรง สิ่งสำคัญคือเป็นผู้แนะนำให้ผู้เรียนคิดค้นและแก้ปัญหาเป็น รูปแบบการเรียนรู้จะประสมประสานระหว่าง กลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก และการเรียนรายบุคคล โดยส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งสื่อการเรียนรู้ของสถาบัน (ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538 : อธิปัติย์ คลีสุนทร, 2540 : สุนทรี ดวงทิพย์, 2540)

อิทธิพล โพธิวาชา (2535) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2540) ทินลิริ ศิริโพธิ์ (2540) และ อธิปัติย์ คลีสุนทร (2540) มีความเห็นว่ารูปแบบการศึกษาในอนาคตจะเป็นการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ การศึกษารายบุคคล ซึ่งเชื่อว่าหากผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตามความสามารถและความสนใจของตนเองแล้ว การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ William C. Miller, Harold Shane และ June Shane นักคิดด้านสังคมศาสตร์ (อ้างถึงใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, 2528) ที่กล่าวว่า การศึกษาที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนในยุคคลื่นอารยธรรมลูกที่ 3 (The Third Wave) หรือ ยุคอารยธรรมเทคโนโลยีระดับสูง จะต้องเปลี่ยนไปดังนี้

1. จัดเป็นการศึกษาในระบบน้อยลง
2. ค่าใช้จ่ายรายหัวจะต้องถูกลง

3. สอนเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์น้อยลง
4. สอนเป็นระบบรายบุคคลมากขึ้น
5. สอนในเรื่องที่เห็นจริงเห็นจังมากขึ้น
6. สอนเรื่องเกี่ยวกับมนุษยธรรมมากขึ้น
7. บทเรียนสนุกสนานมากขึ้น
8. เป็นการเรียนตลอดชีวิต

การเรียนการสอนรายบุคคล (Individualized Learning) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning) และ การเรียนตามลำพัง (Independent Study) ต่างก็มีหลักการเดียวกัน คือเป็นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ด้วยตนเอง และก้าวไปตามขีดความสามารถความสนใจ ความพร้อม ของแต่ละบุคคล เป็นการจัดการศึกษาที่พิจารณาถึงความแตกต่างและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (Dunn and Dunn,1972) ยึดหลักการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีการใช้ทรัพยากรและกระบวนการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ใช้สื่อชนิดต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วยในการเรียนรู้ (เสาวณีย์ ลิกษานันต์, 2528)

บทเรียนสำเร็จรูปหรือบทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction : PI) เป็นสื่อการเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเฉพาะ มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระเบียบและเป็นไปตามลำดับขั้น มีพัฒนาการมาจากการค้นคว้าทดลองของสกินเนอร์ (B.F. Skinner) และผู้ร่วมงานคือ ฮอลแลนด์ (James Holland) (สันหัด ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข,2524) โดยเนื้อหาวิชาจะถูกแบ่งออกเป็นหน่วยเล็กๆ เรียกว่า กรอบ (Frame) ในแต่ละกรอบจะกำหนดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาแล้วตอบคำถาม ถ้าตอบถูกก็จะได้รับการเสริมแรงบวกทันที เช่น ข้อความชมเชยว่าเก่ง เก่งมาก คุณทำถูกต้องแล้ว ฯลฯ ถ้าตอบผิดก็จะได้รับการแก้ไขความเข้าใจผิดทันทีเช่นกัน โดยผู้เรียนสามารถตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบได้ด้วยตนเอง

ถึงแม้ว่าบทเรียนแบบโปรแกรมจะมีหลักการที่ดี ใช้เทคนิคการเสริมแรง (Reinforcement) ตามหลักทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) แต่อย่างไรก็ตามปัญหาของบทเรียนแบบโปรแกรมคือความน่าเบื่อหน่าย ซึ่งเกิดจากกิจกรรมอันจำกัดที่บรรจุอยู่ในรูปแบบของสื่อหนังสือที่ใช้ในการนำเสนอบทเรียน ดังนั้นจึงเกิดแนวความคิดในการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการนำเสนอเนื้อหาแทนหนังสือ (ถนอมพร เลาทจรัสแสง,2541)

จากหลักการของแบบเรียนแบบโปรแกรมในสื่อหนังสือ ได้ถูกพัฒนาไปเป็นบทเรียนแบบโปรแกรมในคอมพิวเตอร์โดยเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา บรรจุไว้ในรูปของแผ่นดิสเก็ตหรือแผ่นซีดีรอม และด้วยความสามารถอันซับซ้อนของคอมพิวเตอร์ทำให้บทเรียนแบบโปรแกรมมีลูกเล่นได้มากขึ้น ความน่าเบื่อหน่ายก็ลดลง เกิดเป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนลักษณะต่างๆ คือ แบบใช้สอนเนื้อหาใหม่ แบบใช้ฝึกปฏิบัติ แบบสถานการณ์จำลอง แบบเกมการศึกษา แบบแก้ปัญหา แบบทดสอบ และแบบการค้นพบ ที่จะเสนอปัญหาให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหา ลองผิดลองถูก เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองให้มากที่สุด (กิตานันท์ มลิทอง, 2536) ประกอบกับสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการเก็บสถิติของการใช้บทเรียน ลำดับของการเรียน จำนวนครั้ง ระยะเวลาการใช้บทเรียน คະแนนจากการทำแบบทดสอบ และจำนวนเนื้อหาที่ ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาไป โดยสถิติและข้อมูลต่างๆนี้ผู้สอนสามารถเก็บไว้แล้วนำสถิติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้ นักการศึกษาเรียกลักษณะของคอมพิวเตอร์ที่นำเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนลักษณะนี้ว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction : CAI)

ผ่าน บาลโพธิ์ (2539) ได้แสดงความเห็นไว้ว่าด้วยความสามารถในการโต้ตอบกับผู้เรียนได้ของคอมพิวเตอร์ นับเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้มีการนำคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มาใช้ในการเรียนการสอนแบบเรียนรู้ด้วยตนเองกันอย่างแพร่หลาย ทำเรื่องยากกลายเป็นเรื่องไม่ยากได้โดยการใช้รูปภาพสัญลักษณ์ต่างๆ สามารถแสดงระดับผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากบทเรียนให้ทราบได้ทันที ทั้งในรูปของคะแนน ร้อยละของข้อที่ถูก ระดับคะแนนเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งสามารถให้ข้อเสนอแนะได้ว่าผู้เรียนควรจะทำอย่างไรต่อไป เช่น เริ่มต้นศึกษาใหม่ ทำข้อสอบใหม่ หรือข้ามไปศึกษาบทเรียนต่อไปตามที่ผู้ออกแบบบทเรียนจะกำหนดเงื่อนไขเอาไว้

ในปัจจุบันได้มีการนำเอาสื่อประสม (Multimedia) มาผนวกเข้ากับงานทางด้านการศึกษา เป็นการรวมการศึกษาและความบันเทิงเข้าด้วยกัน เรียกว่า Edutainment (ดารา แพรัตน์ , 2541; สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ และ พรพิไล เลิศวิชา , 2538) เป็นการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมัลติมีเดีย สามารถนำเสนอได้ทั้ง ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ เสียงดนตรี เสียงประกอบ และภาพจากวีดิทัศน์หรือ CD-ROM เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพบกับรูปแบบการเรียนที่สนุกสนาน โดยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดียนี้ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย แต่จะสนุกสนานกับการเรียนมากขึ้น (ครรชิต มัลย์วงศ์ : 2532, กิตานันท์ มลิทอง : 2540, ดารา แพรัตน์

: 2541) เรียกเครื่องมือช่วยสอนแบบนี้ว่า บทเรียนสื่อประสม (Multimedia Courseware) ซึ่งก็คือ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบหนึ่งนั่นเอง แต่ลักษณะสำคัญของบทเรียนสื่อประสมคือความหลากหลายของรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหา ทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจน่าติดตาม รวมทั้งสามารถใช้อธิบายเรื่องราวที่สลับซับซ้อนได้อย่างละเอียด แต่ทั้งนี้บทเรียนสื่อประสมไม่สามารถเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ดีได้ด้วยตนเอง หากแต่จะต้องได้รับการออกแบบเป็นอย่างดีจากทีมงานผู้ผลิตที่มีความรู้ด้านต่างๆ ประกอบกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายส่วนหนึ่งเพื่อขึ้นนำสังคมบนพื้นฐานวิชาการที่ถูกต้อง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537) ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตนเองที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ประกอบกับแนวนโยบายที่สำคัญข้อหนึ่งของมหาวิทยาลัยคือการประยุกต์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพะอย่างยิ่งในการศึกษาด้วยตนเอง. ในการนี้จึงเห็นควรให้มีการพัฒนาบทเรียนสื่อประสม สื่อการเรียนการสอนที่นักการศึกษาเชื่อว่าเป็นสื่อการศึกษายุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพมาก (ถนอมพร เลาทจรัสแสง, 2541) ให้ทุกคณะให้มีเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีหน่วยงานที่สามารถผลิตสื่อประเภทนี้อยู่บ้าง แต่มีได้ดำเนินการอย่างจริงจัง (ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538)

จากการศึกษาของฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538) มีความเห็นว่าหน่วยงานที่จะทำการผลิตบทเรียนสื่อประสมนั้น หากจะดำเนินการต่อเนื่องในการพัฒนาบทเรียนแล้ว จะต้องมีความรู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการผลิตอย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา หรือ อาจารย์ผู้สอนเนื้อหาวิชา
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบบทเรียน (Instructional Designer)
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Programer)

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบที่เป็นส่วนเสริมสำคัญยิ่งอีก 4 ประการ คือ ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ของศูนย์ผลิต บุคลากรสนับสนุนการผลิต และระบบการบริหารศูนย์ผลิตให้สามารถทำงานได้คล่องตัว ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ ซึ่งเป็นการยากที่ทุกคณะจะมีคุณสมบัติดังกล่าวเพื่อการผลิตบทเรียนสื่อประสม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงเห็นควรให้มีการจัดตั้งศูนย์ผลิตกลางที่คณะซึ่งมีความพร้อมอยู่แล้ว โดยมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนเพิ่มเติมบางส่วนในช่วงปีแรก หลังจากนั้นศูนย์จะต้องดำเนินการแบบเลี้ยงตัวเอง ศูนย์ดังกล่าวนี้จะต้องให้บริการการผลิตแก่คณะอื่นและรับผิดชอบด้านการบริหารบุคลากรของตนเองด้วย ซึ่งน่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสม

ที่สุด เพราะจะช่วยประหยัดด้านการลงทุนได้เนื่องจากมีสถานที่อยู่แล้วและการฝึกอบรมเพิ่มเติมก็สามารถทำได้ นอกจากนี้งานการผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นเรื่องใหม่ การกระจายกันทำงานน่าจะเป็นช่องทางที่ดีที่จะทำได้ค่อย ๆ มองเห็นรูปแบบระบบที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจใช้เป็นรูปแบบนำร่องสำหรับศูนย์ผลิตสื่อประสมกลางของมหาวิทยาลัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้

จากการสำรวจของคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าคณะที่มีความพร้อมสามารถดำเนินการจัดตั้งศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมได้มีอยู่ 3 คณะ คือ คณะครุศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และ คณะแพทยศาสตร์ (ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538) ศูนย์ผลิตการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ของทั้งสามคณะนี้มีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการ เพราะมีคณาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการผลิตบทเรียนสื่อประสมอยู่แล้วจำนวนหนึ่ง มีอุปกรณ์ที่จะใช้อยู่ในขั้นต้น รวมทั้งมีสถานที่ของศูนย์อยู่แล้วด้วย สำหรับการสนับสนุนโครงการจัดตั้งศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมในคณะที่ได้รับคัดเลือกนี้ มหาวิทยาลัยจะให้การสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิต เพื่อให้เกิดความคล่องตัวของศูนย์ โดยอุปกรณ์บางชนิดที่มีราคาแพงมากจะมีไว้เพียงที่เดียวในศูนย์ใดศูนย์หนึ่ง ถ้าศูนย์อื่นต้องการใช้ก็สามารถไปขอใช้ได้

ศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมของคณะครุศาสตร์ จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงไรนั้น รูปแบบการบริหารจัดการและการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ ตลอดจนนโยบายการดำเนินงานถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกำลังดำเนินการเตรียมการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่มีราชการและมีใช้สหกิจ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541) หรืออาจกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการจัดการในองค์กร (Re-engineering) ครั้งสำคัญ

จากการศึกษาและวิเคราะห์บทความเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนระบบบริหารและการจัดการในสถาบันอุดมศึกษา ปัญหาหนึ่งที่นักวิชาการให้ความสำคัญมากคือปัญหาการบริหารมหาวิทยาลัยในระบบราชการ (เกษม สุวรรณกุล, 2531 ; วิชัย ตันศิริ, 2538 ; คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) ถึงกับมีการคิดเรื่องออกจากระบบราชการเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยอิสระสมบูรณ์แบบ ตั้งแต่เมื่อสิบกว่าปีมาแล้ว (จรัส สุวรรณเวลา, 2531) เนื่องจากกฎระเบียบของระบบราชการมีขั้นตอนมากมาย การพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงภายในสถาบันเป็นไปได้อย่างเชื่องช้าไม่ทันกาลและการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การได้รับงบประมาณน้อยกว่าที่ควรมาเป็นเวลานานทำให้ขาดงบประมาณในการพัฒนา

คุณภาพ ขาดการลงทุนที่เพียงพอ ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานจึงลดลง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ระบบราชการจึงไม่เหมาะสมกับงานมหาวิทยาลัยที่ต้องอาศัยการใช้สมองและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นหลัก (จรัส สุวรรณเวลา, 2538)

สำหรับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สภาคณาจารย์ได้จัดประชุมแล้วมีข้อเสนอแนะในเรื่องการ รื้อปรับระบบ ดังนี้ (สภาคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

1. การรื้อปรับระบบมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นที่การเรียนการสอนและการวิจัยเป็นลำดับแรก รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การประเมินผล โดยอาจใช้ประโยชน์จากความ ก้าวหน้าล่าสุดของเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. การรื้อปรับระบบมหาวิทยาลัยควรเริ่มจากวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสูงสุดลงไปสู่คณาจารย์ ขณะเดียวกันจะต้องดำเนินการให้มีแรงสนับสนุนจากคณาจารย์และผู้ปฏิบัติขึ้นไปพร้อมกัน
3. ควรเน้นการสื่อสารความสองทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศของการ มีส่วนร่วมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
4. ส่งเสริมการเรียนการสอนและกิจกรรมวิชาการที่ใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ
5. ควรมีการจัดตั้งระบบการเทียบมาตรฐานคุณภาพการเรียนการสอนและการวิจัยในระดับ นานาชาติ
6. เร่งสร้างพันธมิตรทั้งภายในภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในด้าน ประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบมหาวิทยาลัยในสายตาของบุคคลภายนอก
7. ผู้บริหารควรสร้างวิสัยทัศน์ที่ก่อให้เกิดแรงดลใจแก่คณาจารย์เพื่อดึงดูดบุคลากรคุณภาพ สูงที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์แก่สังคม เช่น กำหนดเป้าหมายให้เป็น Harvard แห่งเอเชีย เป็นต้น แต่ให้เน้นการปฏิบัติจากจุดเล็กไปสู่จุดใหญ่
8. ในด้านการเงิน มหาวิทยาลัยควรตั้งเป้าที่จะเพิ่มสัดส่วนของแหล่งเงินทุนให้ได้ดังนี้
 - 8.1 ทุนวิจัยภายนอก 15% ของงบประมาณทั้งหมดภายในระยะเวลา 5 ปี
 - 8.2 รายได้จากการให้บริการทางวิชาการ การอบรม เป็น 15%

8.3 งบจากการบริจาคให้ได้ถึง 5% ของงบประมาณทั้งหมด

8.4 ค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมการศึกษา 15%

8.5 งบประมาณที่ได้จากรัฐ 50% (คงเดิม)

ขณะเดียวกันผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรมีอำนาจและความคล่องตัวในการบริหารเงินมากขึ้นทั้งในระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ และภาควิชา

จากข้อเสนอแนะในเรื่องการรื้อปรับระบบบริหารและการจัดการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของสภาคณาจารย์นี้ จะเห็นได้ว่าศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมของคณะครุศาสตร์จะสามารถสนับสนุนนโยบายการรื้อปรับระบบของมหาวิทยาลัยได้อย่างน้อย 4 ข้อ คือ

- ข้อที่ 1 บทบาทของศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม ส่งเสริมการเรียนการสอนและการวิจัย โดยใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะการรื้อปรับระบบ ข้อที่ 1
- ข้อที่ 2 การผลิตบทเรียนสื่อประสมสำหรับวิชาภาษาอังกฤษ หรือบทเรียนสื่อประสมที่มีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนและกิจกรรมวิชาการที่ใช้ภาษาต่างประเทศ สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับนานาชาติ และข้อเสนอแนะการรื้อปรับระบบ ข้อที่ 4
- ข้อที่ 3 การจัดตั้งศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม เป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบมหาวิทยาลัยในสายตาของบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่สามารถให้บริการทางวิชาการแก่บุคคลภายนอกได้ แต่ทั้งนี้ศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมจะต้องสร้างผลงานที่มีคุณภาพจนเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะการรื้อปรับระบบ ข้อที่ 6
- ข้อที่ 4 ศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม สามารถสนองข้อเสนอแนะข้อที่ 8 ได้ คือสามารถหารายได้จากภายนอกมหาวิทยาลัยจากการให้บริการทางวิชาการ ในรูปของการรับผลิตบทเรียนสื่อประสม เป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ หรือจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตบทเรียนสื่อประสม ฯลฯ

จากการที่คณะครุศาสตร์ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยในการจัดตั้งศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมแล้ว (ไพฑูรย์ สินลาร์ตน์, 2539) แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การดำเนินการที่เหมาะสมที่จะสนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยจะให้การสนับสนุนเพียงช่วงปีแรก หลังจากนั้นศูนย์จะต้องดำเนินการแบบเลี้ยงตัวเอง ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในปัญหานี้จึงสนใจศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม และพัฒนารูปแบบศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่จะเป็นการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดเรียนการสอน เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อคณะครุศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ รวมทั้งสามารถมีรายได้สนับสนุนมหาวิทยาลัยได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านบริการ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญทางการจัดการศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม และ/หรือผู้บริหารหน่วยงานวิสาหกิจจุฬาฯ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านนโยบาย การบริหารจัดการ บทบาทและหน้าที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมในด้านบริการ ประชากรคือ อาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หัวหน้าภาควิชาในคณะครุศาสตร์ และผู้จัดการ บริษัทผลิตบทเรียนสื่อประสม

กลุ่มที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดตั้งศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม ของคณะครุศาสตร์ ประชากรคือผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม และ/หรือ ผู้บริหารหน่วยงานวิสาทกิจจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้จากการแนะนำอ้างอิงแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling)

กลุ่มที่ 3 เพื่อรับรองต้นแบบชิ้นงานวิจัย ประชากรคือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวางแผนและนโยบาย

2. รูปแบบของศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย โดยมุ่งศึกษาครอบคลุมด้านต่างๆ คือ ด้านนโยบาย การบริหารจัดการ บทบาทและหน้าที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบด้านต่างๆ ที่จำเป็นและสัมพันธ์กัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม ได้แก่ นโยบาย การบริหารจัดการ บทบาทและหน้าที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

2. บทเรียนสื่อประสม หมายถึง บทเรียนที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐานในการผลิต และใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการถ่ายทอดสาระความรู้ นำเสนอเนื้อหาในลักษณะของสื่อหลายมิติ แต่ละบทเรียนจะเสนอข้อมูลในลักษณะของตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพจากวีดิทัศน์ และเสียงจัดวางไว้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาบทเรียน โดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและบทเรียน สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนได้ทันที ลักษณะการให้บทเรียนเหมาะกับการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม หมายถึง หน่วยงานที่มีโครงสร้างการบริหาร ทำหน้าที่ผลิตบทเรียนสื่อประสม ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบทเรียนสื่อประสม

4. หน่วยงานวิสาหกิจจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หมายถึง หน่วยงานในกำกับของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีความคล่องตัวในการบริหารงานเป็นพิเศษ ดำเนินกิจการแบบเลี้ยงตัวเองและมีรายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย ได้แก่ สำนักบริการวิชาการ สำนักกีฬาจุฬาฯ สถานีวิทยุจุฬาฯ ศูนย์หนังสือจุฬาฯ สำนักพิมพ์จุฬาฯ ศูนย์ทดสอบทางวิชาการ และศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบความต้องการของผู้ใช้บริการศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสม ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ได้รูปแบบศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายของคณะครุศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์ผลิตบทเรียนสื่อประสมสำหรับสถาบันหรือหน่วยงานอื่นต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย